

เที่ยวได้

ตามหาพญานาคที่แหลมสมิหลา

วุฒิ วัฒนสิน¹

“บั้งไฟพญานาค ที่ริมฝั่งโขง”

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ประชาชนชาวไทยและต่างชาติร่วมสร้างปรากฏการณ์ที่สำคัญคือคลื่นมนุษย์จำนวนมากต่างมุ่งตรงสู่อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ที่ริมฝั่งโขงประชาชนมากมายต่างเฝ้าคอยปรากฏการณ์ ที่เชื่อว่าจะมีลูกไฟแดงอมชมพูพุ่งขึ้นจากแม่น้ำโขง สู่ท้องฟ้าในวันออกพรรษาและเรียกสิ่งนี้ว่า “บั้งไฟพญานาค” เพราะลูกไฟที่ว่าเป็นลูกไฟ สีแดงอมชมพู ไม่มีเสียงไม่มีควัน ไม่มีเปลว ขึ้นตรง ไม่โค้งและตกลงมาเหมือนลูกไฟทั่วไป จะดับกลางอากาศ เชื่อกันว่าที่เขต อำเภอโพนพิสัย มีเมืองบาดาล อยู่ใต้พื้นดินและเป็นทางออกสู่เมืองมนุษย์เรียกว่า เป็นเมืองหน้าด่าน จึงมีบั้งไฟพญานาค เกิดขึ้นเป็นประจำที่นี่

ประชาชนนั่งคอยชมปรากฏการณ์ “บั้งไฟพญานาค”

ตำนานความเชื่อเรื่องพญานาคมีความเก่าแก่มาก สืบค้นได้ว่า มีต้นกำเนิดมาจากอินเดียได้ ด้วยเหตุจากภูมิประเทศทางอินเดียได้เป็นป่าเขาจึงทำให้มีงูอยู่ชุกชุม และด้วยเหตุที่งูนั้น ลักษณะทางกายภาพคือมีพิษร้ายแรง งูจึงเป็นสัตว์ที่มนุษย์ให้การนับถือว่ามีอำนาจ ชาวอินเดียได้จึงนับถืองู บ้างก็ว่าเป็นสัตว์วิเศษในป่าหิมพานต์ มีความเชื่อเรื่องพญานาคแพร่หลายในภูมิภาคต่างๆ ทั่วทวีปเอเชีย โดยเรียกชื่อต่างๆ กัน

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีตำนานเรื่องพญานาคอย่างแพร่หลาย ชาวบ้านในภูมิภาคนี้มักเชื่อกันว่าพญานาคอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง หรือเมืองบาดาล และเมื่อไปเล่นน้ำในแม่น้ำโขงควรยกมือไหว้เพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในตำนานของชาวตะวันตก ถือว่าเป็น ตัวแทนของกิเลส ความชั่วร้าย ตรงข้ามกับชาว ตะวันออก ที่ถือว่า งูใหญ่ พญานาค มังกร เป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ พลังอำนาจ ชาวฮินดูถือว่า พญานาคเป็น ผู้ใกล้ชิดกับเทพองค์ต่างๆ เป็นเทพเจ้าแห่งน้ำ เช่น อนันตนาคราช ที่เป็นบัลลังก์ของพระนารายณ์ตรง กับความเชื่อของลัทธิพราหมณ์ ที่เชื่อว่า นาค เป็น เทพแห่งน้ำ

นาคให้น้ำสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่สรรพ ชีวิตทั้งปวง พญานาค จะอาศัยอยู่ในสวรรค์ใต้น้ำ ตามคติฮินดู พญานอนันตนาคราช แทนบรรทมของ พระนารายณ์ ที่นับถือเป็นเทพเจ้า พญานาค เปรียบ ได้กับท้องน้ำทั้งหลายในจักรวาล นาคมีอิทธิฤทธิ์ บันดาลให้ฝนตกหรือไม่ตกก็ได้ ตลอดจนสามารถ แปลงกายเป็นเมฆฝนได้ พญานาค...เป็นที่มาของ แม่น้ำต่างๆ อันหมายถึงผู้รักษาพลังแห่งชีวิตทั้งหลาย

ตามความเชื่อของชาวพุทธ เทวดาแห่งน้ำ คือ วรุณและสาคร ที่ต่างก็เป็นจอมแห่งนาครานอกจาก ที่เกี่ยวข้องกับน้ำบนโลกแล้ว นาคยังเกี่ยวข้องกับน้ำ ในสวรรค์อีกด้วย คนโบราณเชื่อว่า สายรุ้ง กับ นาค เป็นอันเดียวกัน ที่เชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับโลก สวรรค์ข้างหนึ่งของรุ้งจะดูดน้ำจากพื้นโลกขึ้นไปข้าง บน เมื่อถึงจุดที่สูงที่สุดก็จะปล่อยน้ำลงมาเป็นฝนที่มี ลำตัวของนาคเป็นท่อ

รูปพญานาคแกะสลัก ประดับราชรถพระโกศของ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่โรงเรียนโกศ วัดเชิงทอง หลวงพระบาง

พญานาคที่เกี่ยวข้องกับคนไทย

เรามักจะเห็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับนาคได้ เสมอ ในงานจิตรกรรม ประติมากรรม นาคเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะตามอาคารวัดต่างๆ หลังคาอาคารที่สร้างขึ้นสำหรับ สถาปนพระมหากษัตริย์ และศาสนสถาน ตาม คตินิยมที่ว่า นาคยิ่งใหญ่คู่ควรกับสถาบันอันสูงส่ง เช่น นาคสะดุ้ง ที่ทอดลำตัวยาวตามบันได หรือคันทวยรูปพญานาค

คันทวยรูปพญานาคประกอบสถาปัตยกรรมไทย

รูปพญานาคในงานจิตรกรรมไทย

ราชนันไดนาคสะดุ้งประกอบสถาปัตยกรรมไทย

การเดินทางไปเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคที่จังหวัดหนองคาย คงต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะและความศรัทธาอย่างแรงกล้าสำหรับพวกเราชาวใต้ “เที่ยวได้” ขอนำท่านไปตามหาพญานาคที่จัดว่ายาวที่สุดในโลก (ถ้ามีจริง) ที่แหลมสมิหลา จังหวัดสงขลา นี้เอง ในอดีตถ้าเราไปเยือนจังหวัดสงขลา แล้วกลับมาเล่าให้คนอื่นฟังถึงความตื่นตาตื่นใจที่ได้มาเที่ยวจังหวัดสงขลา เขาคงไม่เชื่อถ้าเราไม่มีรูปถ่ายที่ถ่ายคู่กับนางเงือกสัญลักษณ์ของแหลมสมิหลา ปัจจุบันประติมากรรมหรือรูปปั้น สัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลา มีอยู่มากมาย ได้แก่ ประติมากรรมร่วมสมัยที่ “เที่ยวได้” ได้เคยนำเสนอไปแล้วในชื่อ “ประติมากรรมสองทะเล” ในวันหยุดอยากพักผ่อนอย่างคุ้มค่าและได้ความรู้ เชิญเที่ยวชมประติมากรรมร่วมสมัยสวยๆ

ที่แหลมสมิหลา ครั้งนี้อยากแนะนำให้ผู้อ่านช่วยตามหาพญานาคตัวที่ยาวที่สุดในโลกที่แหลมสมิหลา

เราจะเริ่มตามหาพญานาคตัวนั้นที่บริเวณแหลมสนอ่อนสองทะเล เมื่อท่านถึงที่นั้นจะตื่นตากับการเห็นประติมากรรมหัวพญานาครูปใหญ่ น่าเกรงขาม กำลังพ่นน้ำออกเป็นสายลงสู่ทะเลเบื้องหน้า ที่นี้เป็นจุดชมวิวที่สวยงามอีกทั้งได้บรรยากาศแบบไทยๆ เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างยิ่ง

หัวพญานาค ที่บริเวณแหลมสนอ่อนสองทะเล

พื้นฐานของประติมากรรมใหญ่มีแผ่นจารึกถึงความเป็นมาดังนี้

แผ่นจารึกถึงความเป็นมา

พญานาค

“นาค หรือพญานาค เป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดน้ำ ความยิ่งใหญ่แห่งน้ำและความอุดมสมบูรณ์แห่งสรรพชีวิตทั้งปวง” ชาวใต้มีความเชื่อว่า นาคหรือพญานาคจะพ่นไปรยน้ำทิพย์มาขโลมได้ ให้มนุษย์มีความสุข สดชื่น ชำระล้างมลทินทั้งทางกายและทางใจ ชาวใต้จึงนับถือ นาค หรือพญานาค เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกราบไหว้ขอพรเพื่อเป็นสิริมงคล

ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ นายอุทิศ ชูช่วย นายกเทศมนตรีนครสงขลาได้มีความคิดที่จะสร้าง นาค หรือ พญานาค เพื่อเป็นสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรืองแก่เมืองสงขลา จึงให้อาจารย์มนตรี สังข์มุสิกานนท์ อาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นผู้ดำเนินการออกแบบเป็นนาค หรือพญานาค ๓ ส่วน

ส่วนหัวพญานาค หมายถึง สติปัญญาที่เป็นเลิศของชาวสงขลา

ส่วนสะดือพญานาค หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของเมืองสงขลา

ส่วนหางพญานาค หมายถึงบริวารที่พร้อมพร้อมของชาวสงขลา

เพื่อตกแต่งภูมิทัศน์หาดสมิหลา จึงได้ติดตั้งส่วนหัวนาคหรือพญานาคไว้ที่บริเวณแหลมสนอ่อน

สองทะเล ส่วนสะดือ ติดตั้งไว้ที่บริเวณลานชมดาว สระบัว แหลมสมิหลา ส่วนหาง ติดตั้งไว้ที่บริเวณหาดสมิหลาด้านถนนชลาทักษิณ และได้ทำพิธีเปิดประติมากรรมนาค หรือ พญานาค อย่างเป็นทางการในปีพุทธศักราช 2549

เมื่อเราทราบจากลายแทงแล้วว่าส่วนสะดือของพญานาคอยู่ที่ลานชมดาวสระบัว แหลมสมิหลา ที่ห่างจากบริเวณแหลมสนอ่อนสองทะเลออกไปประมาณ 1 กิโลเมตร เราจึงออกเดินทางตามหาสะดือพญานาคต่อไป

ประติมากรรมสะดือพญานาค บริเวณลานชมดาว สระบัว แหลมสมิหลา

ส่วนของหางพญานาคตัวที่ยาวที่สุดในโลก
อยู่ที่ริมชายหาดสมิหลาด้านถนนชลลาทัศน์

ส่วนประติมากรรมหางของพญานาค

ในที่สุดเราก็สามารถตามหาพญานาคที่
แหลมสมิหลาจนพบครบทั้ง 3 ส่วน “เที่ยวได้”
ประทับใจและขอชมเชยต่อความคิดที่สร้างสรรค์ของ
ท่านนายกเทศมนตรีนครสงขลา ท่านพึงภูมิใจใน
ตนเองได้แล้วว่า ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้ฝากสิ่งที่ดีงาม
ไว้ให้แผ่นดินสงขลาที่ท่านรัก แต่ความคิด ของ
ท่านนายกเทศมนตรีจะไม่สามารถเป็นรูปธรรมขึ้นมา
ได้เลย ถ้าขาดประติมากรที่มีทักษะและความคิดที่
เป็นเลิศของอาจารย์มนตรี สังข์มุสิกานนท์ แมวกับ
หนู และนางเงือกที่แหลมสมิหลา คงจะดีใจที่มี
เพื่อนใหม่ พญานาคที่มาพร้อมกับความสุข สดชื่น
และร่มเย็น ผู้ที่พ่นโปรยน้ำทิพย์มาขโลมไล้ชำระล้าง
มลทินทั้งทางกายและทางใจของชาวใต้

